

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н.
КАРАЗІНА**

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

**КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
З ДИСЦИПЛІНИ
«Сучасні соціологічні теорії»**

рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань 05 - Соціальні та поведінкові науки

спеціальність 054 – Соціологія

освітня програма Соціологія комунікацій, реклами та зв'язків з
громадськістю

спеціалізація _____

вид дисципліни обов'язкова

факультет соціологічний

УКЛАДАЧ: к. соціол. наук, доц. Буданова О.Б.

З М І С Т

1	Робоча програма навчальної дисципліни «Сучасні соціологічні теорії»	3
2	Плани семінарських занять	22
3	Завдання для самостійної роботи	32
4	Завдання для контрольної роботи, що передбачена навчальним планом	33
5	Питання для підсумкового контролю знань	34
6	Критерії оцінювання знань та вмінь студентів	36

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА**

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан соціологічного
факультету
Олена МУРАДЯН

«___» _____ 2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Сучасні соціологічні теорії»
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

галузь знань _____

спеціальність 054 – Соціологія

освітня програма _____ Соціологія комунікацій, реклами та зв'язків з громадськістю

спеціалізація _____

вид дисципліни _____ обов'язкова

факультет _____ соціологічний

2023/2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою соціологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

«28» червня 2023 року, протокол № 6

УКЛАДАЧ ПРОГРАМИ: Буданова Олександра Борисівна, кандидат соціологічних наук, доцент кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

Програму схвалено на засіданні кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій соціологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

Протокол від «28» червня 2023 року № 15

Завідувач кафедри
прикладної соціології
та соціальних комунікацій

_____ (підпис)

Ірина Солдатенко

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньої (професійної) програми «Соціологія комунікацій, реклами та зв'язків з громадськістю».

Гарант освітньої програми

_____ (підпис)

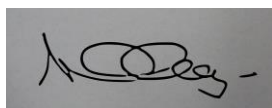
Ірина СОЛДАТЕНКО

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією соціологічного факультету ХНУ імені В.Н.Каразіна

Протокол від « 26 » червня _____ 2023 року № 9

Голова науково-методичної комісії

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Сучасні соціологічні теорії» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів «Соціологія комунікацій, реклами та зв'язків з громадськістю», спеціальності 054 – Соціологія.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. *Мета викладання навчальної дисципліни:* розуміння студентами актуальних теоретичних моделей соціологічного осмислення суспільства в контексті цілісності і єдності дисципліни, враховуючи спадкоємність і поступальність розвитку соціологічного теоретичного знання; набуття ними відповідних навичок теоретичного аналізу та синтезу.

1.2. *Основні завдання вивчення дисципліни:*

- надати уявлення про основні епістемологічні проблеми в сучасній соціології з тим, щоб студенти в подальшому викладі курсу орієнтувалися в понятійному апараті сучасних теорій;
- представити найбільш значні в сучасному соціологічному дискурсі теорії, фігури, школи;
- показати спадкоємність соціологічного знання: зв'язок сучасних теорій і соціальних проблем, що розглядаються в них, з «класичною» соціологією; акцентувати у викладі різних теорій два фундаментальні питання – про природу соціальної реальності і про характер соціального знання.
- формування у студента здатності до критичної рефлексії та саморефлексії у процесі пізнання складної соціальної реальності, спираючись на досягнення сучасної соціологічної теорії, оволодінні методами аналізу структури та змісту соціологічних теорій.

1.3. *Кількість кредитів – 4*

1.4. *Загальна кількість годин – 120*

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	5-й

Семестр	
4-й	9
Лекції	
32 год.	10
Практичні, семінарські заняття	
32 год.	10
Лабораторні заняття	
год.	-
Самостійна робота	
56 год.	100
Індивідуальні завдання	

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми, здобувачі повинні набути компетентності та демонструвати такі результати навчання:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК03. Здатність працювати в команді.

ЗК04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК10. Здатність генерувати нові ідеї.

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК02. Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.

СК02. Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

СК09. Уміння обговорювати професійні проблеми, відстоювати свою точку зору, пояснювати сутність явищ, подій, процесів, робити висновки, давати аргументовані відповіді.

Програмні результати навчання:

РН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних явищ у контексті професійних завдань в сфері соціології, реклами та зв'язків з громадськістю.

РН04. Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних завдань в сфері соціології, реклами та зв'язків з громадськістю.

РН08. Обґрунтувати власну позицію, робити та аргументувати самостійні висновки за результатами досліджень і аналізу професійної літератури.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ТА НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ СОЦІОЛОГІЧНОЇ ТЕОРІЇ.

Тема 1. Загальна характеристика сучасного стану соціологічного знання та пізнання.

Поняття та структурні елементи теорії.

Три типи науковості в соціології і кризи в розвитку соціологічної теорії. Характеристика основних гносеологічних проблем соціологічної теорії та її епістемологічних альтернатив.

Пояснення і розуміння: основні традиції епістемології (позитивізм, розуміюча соціологія). Теорія пояснення та дві її моделі: дедуктивно-номологічна і індуктивно-імовірнісна).

Метапарадигмальність сучасної теоретичної соціології: позитивістська, інтерпретативна, інтегральна, рефлексивна та нелінійна метепарадигма постмодерну.

Тема 2. Функціоналізм.

Т. Парсонс: синтез матеріалістичних та ідеалістичних посилок, системний функціоналізм, логічний функціоналізм (структура соціальної дії). Ситуація дії (засоби та умови). Мотиви, цілі, функції, норма, точка зору актора. Вирішення проблеми порядку. Типи функціональних пояснень. Класичний функціоналізм.

Р. Мертон: критика положення про функціональну єдність суспільства, універсальний функціоналізм і необхідність. Пояснення соціальної діяльності. Латентні функції. Підтримка стабільності соціальної системи. Основні соціальні потреби або функціональні передумови.

Тема 3. Пост-парсоніанське теоретизування в соціології.

Соціологія конфлікту. Нова ліберальна програма Р.Дарендорфа. Два обличчя соціальної структури. Інституціоналізація та імперативно координовані асоціації. Влада і авторитет як основні джерела конфлікту і соціальної зміни. Первинність конфлікту в соціальному процесі. Легітимація і конфлікт: від квазі-груп до конфліктних. Нормативні орієнтації і методологічні проблеми теорії. Сучасний соціальний конфлікт: діалектика прав і можливостей. Маніпулювання життєвими шансами.

Л.Козер про природу сучасного соціального конфлікту. Органічне походження конфлікту. Соціальні функції конфлікту: їх позитивна, інтеграційна спрямованість. Причини конфлікту. Конфлікт і ворожість. Внутрішньогруповий і міжгруповий конфлікт. Конфлікт і групова структура. Варіанти вирішення соціального конфлікту: концепція соціальних кругів, що «схрещуються». Конфлікт і "рівновага сил".

Загальна теорія конфлікту А.Болдуїна.

Тема 4. Обмін як основа соціальності : мікро- (Дж Хоманс) і макромасштаб (П. Блау)

Психологічні аспекти обміну . Закони та принципи обміну . Можливості пояснення соціальних феноменів влади та стратифікації в термінах обміну . Специфіка обміну на рівні макроструктур . Протиріччя обмінних відносин і ціннісно - нормативної орієнтації .

Тема 5. Ірвінг Гофман: порядок взаємодії.

Мікроаналіз акту взаємодії. "Зіткнення" і його характеристики. "Правила" і "ритуал" підтримки контакту. Визначення ситуації. Роль і особа. "Лінія поведінки" і "особа". Сфокусована і несфокусована взаємодія. "Публічна

неувага". "Розмова" як спільна залученість в єдину схему інтерпретацій. Драматургічний підхід. Вистава себе іншим в повсякденному житті. "Вистава" та її правила. "Командна вистава". Принципи суб'єктивної організації досвіду в соціальних ситуаціях. "Схеми" і "фабрикації". Дослідження інститутів і ритуалів. Поняття "тотального інституту". Поняття соціальної стигми. Концепція ритуалізованої взаємодії. Взаємодії, що фокусують і не фокусують. Поняття «ввічливої неуваги» і його теоретичне значення. Просторова організація взаємодії. Епізоди взаємодії. Тактики і стратегії взаємодії.

Тема 6. Феноменологія та етнометодологія.

А. Шюц: «життєвий світ», «повсякденність» та «комунікація». Концепція «розуміючої» соціології.

П. Бергер та Т. Лукман: конструювання соціальної реальності. Моделі суспільних процесів: хабітуалізація, типологізація, об'єктивація.

Г. Гарфінкель: етнометодологія як модель опису та пояснення суспільних процесів та явищ.

РОЗДІЛ 2. СИСТЕМНІ МУЛЬТПАРАДИГМАЛЬНІ КОНЦЕПЦІЇ У СУЧАСНОМУ СОЦІОЛОГІЧНОМУ ТЕОРЕТИЗУВАННІ

Тема 1. Конструктивізм і структуралізм П. Бурдьє.

Контекст і імпровізація в соціальних ситуаціях. Інтерпретації включені в контекст класових інтересів. Від конфлікту інтересів до класового конфлікту. Критика утилітаризму. Сенс об'єктивувань і практичний сенс. *Homo academicus*. Культурні форми класового конфлікту. Соціальна практика як "зацікавлена дія". *Habitus*.

Центральне положення категорії "капітал" як спроба поєднання марксизму і веберіанства. Типи капіталу. Розподіл "капіталів" і соціальна структура. Маніпуляція символами і встановлення "правил" як легітимація розподілу форм капіталу. Поняття «поля» і його значення в теоретизуванні Бурдьє. «Культурний структуралізм».

Тема 2. Юрген Хабермас: завдання соціальної теорії. Теорія комунікативної дії.

Поняття громадськості ("публічної сфери") і структурна трансформація громадськості. Ранні роботи Хабермаса: від лівого лібералізму до неомарксизму. "Теорія і практика". Логіка соціальних наук і критика позитивізму. Аналіз систем знання і людський інтерес. Наука і техніка як ідеологія.

Знання і влада, теорія комунікативної дії. Ідеальний тип непорушеної комунікації і його ознаки. "Комунікативна компетентність" тих, що діють. "Домагання на обґрунтованість". Комунікація і раціональність. Типи дії.

Структура життєвого світу. Комунікативна дія і визначення ситуації. Диференціація "життєвого світу" і "системних процесів". Гроші і влада як засоби інтеграції сучасних суспільств.

Теоретико-соціологічне значення пізніх робіт Хабермаса по філософії моралі і політики.

Тема 3. Ентоні Гіденс: теорія структурації.

Критика функціоналізму і еволюціонізму, інтеракціонізму і структуралізму.

Реальні процеси взаємодії між індивідами в ході виробництва ними і відтворення соціальних структур. Теорія структурації і її основні поняття: дуальність, «правила і ресурси», «діяльність». Основні характеристики "правил", використовуваних для підтримки соціальних стосунків. Ресурси як джерело влади. Індивідуальна дія, взаємодія і соціальна структура.

Класифікація правил і ресурсів відповідно до трьох основних понять - легітимація, панування і позначення «діючий» і його «знання». "Дискурсивна свідомість" і "практична свідомість". «Онтологічна система безпеки», «захисний кокон». «Ризик і довіра».

Відтворення структури у просторі та часі. Соціальні інститути і їх характеристики.

Тема 4. Системна концепція суспільства Н.Лумана.

Періодизація творчості Лумана. Від радикального функціоналізму до теорії систем, від відкритих систем до концепції аутопоезиса. Філософська антропологія, структурний функціоналізм і феноменологія як джерела теоретичних побудов Лумана. Поняття комплексності. Переосмислення цільової раціональності і поняття сенсу з точки зору "редукції комплексності". Механізми рефлексій, симбіотичні механізми. Влада і довіра.

Самореференція системи. Філософія аутопоезиса і соціологія аутопоетичних систем. Диференціація систем. Типи соціальних систем. Теорія комунікації. Теорія соціо-культурної еволюції.

Тема 5. Постмодерністське теоретизування в соціології.

Нова історіографія М.Фуко: знання і дискурс, археологічний метод. VS сучасного прирівнювання розуму до свободи; сучасні форми раціоналізму. Правила, що визначають формування дискурсивної раціональності. Людина як "дискурсивний конструкт". Генеалогія - поворот до стосунків влади; історія форм влади; "воля до знання" і влада як результат цієї волі. Історія формування душі і тіла суб'єкта в різних дисциплінарних рамках влади. Історія сексуальності і етика. Технології створення нової особи, нового тіла. Ф.Ліотар: образи і фігури як мотиви бажань і інтересів, а не раціональні конструкти. «Економіка лібідо». Політика і теорія мови, мовні ігри, боротьба між різними мовними іграми.

Сучасне знання: 3 умови сучасного знання; неминуче зростання легітимації, делегітимації і виключення; прагнення до гомогенних епістемологічних і моральних розпоряджень.

Ж. Бодрійяр: «пост-марксизм» і «символічний обмін»; нова "система речей"; симулякри, імплюзія, гіперреальність.

Тема 6. Глобалізація як соціологічна парадигма.

Головні парадигми глобалізації: глобально-локальне і "глокалізм", культурна гібридизація, проблема національних держав, примордіальність як соціальне явище, цивільне суспільство, нові типи раціоналізації.

Типи глобалізаційних теорій. глобалізація як лінійний процес модернізації, "системна" модель І.Уоллерстайна, модель світової культури (М.Арчер, М.Феверстоун, Р.Робертсон), теорія глобального співтовариства (Е.Гідденс), модель глобальної системи, теорія "суспільств, заснованих на знанні" (Н.Стер), теорія суспільства соціальних мереж (М. Кастельс).

Модель «макдональдизації» Дж.Рітцера. «Раціоналізація» і «дегуманізація» (К.Маннгейм). Глобалізаційна концепція вжитку.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п	л а б	інд	с.р		л	п	лаб	інд	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Особливості формування та напрямки розвитку сучасної соціологічної теорії.												
Тема 1: Загальна характеристика сучасного стану соціологічного знання та пізнання.	12	4	2			4		1	0,5			5
Тема 2: Функціоналізм і неофункціоналізм.	14	4	4			6		1	1			10
Тема 3: Пост-парсоніанське теоретизування в соціології.	12	4	2			6		1	0,5			5
Тема 4. Обмін як основа соціальності : мікро- (Дж Хоманс) і макромасштаб (П. Блау)	10	2	2			4		0,5	0,5			5
Тема 5. Ірвінг Гофман: порядок взаємодії	10	2	2			4		0,5	0,5			5

Тема 6. Феноменологія та етнометодологія.	14	2	4		4		1	1		10
Разом за розділом 1	62	18	16		28		5	4		
Розділ 2. Системні мультипарадигмальні концепції у сучасному соціологічному теоретизуванні										
Тема 1: Конструктивізм і структуралізм П. Бурдьє.	10	2	2		4		1	1		10
Тема 2: Юрген Хабермас: завдання соціальної теорії. Теорія комунікативної дії.	12	4	2		4		1	1		10
Тема 3: Ентоні Гіденс: теорія структурації	14	2	4		4		1	1		10
Тема 4: Системна концепція суспільства Н.Лумана.	10	2	2		4		1	1		10
Тема 5: Постмодерністське теоретизування в соціології.	14	2	4		6		0,5	1		5
Тема 6: Глобалізація як соціологічна парадигма.	12	2	2		6		0,5	1		5
Разом за розділом 2	58	14	16		28		5	6		
	120	32	32		56		10	10		100

Форми навчання: лекції (розкриваються принципові та найбільш важливі аспекти визначених питань тем) із застосуванням мультимедійних засобів навчання; інтерактивні семінари з елементами теоретичних дискусій, семінари-практичні: розгляд та аналіз положень теоретичних концепцій, вирішення задач, командна робота; поглиблена самостійна робота студентів включає вивчення додаткової літератури, усні виступи, підготовку презентацій та написання контрольних робіт, а також робота студентів з першоджерелами та Інтернет-ресурсами.

4. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)

1	Загальна характеристика сучасного стану соціологічного знання та пізнання.	2	0,5
2	Функціоналізм і неофункціоналізм.	4	1
3	Пост-парсоніанське теоретизування в соціології.	2	0,5
4	Обмін як основа соціальності : мікро- (Дж Хоманс) і макромасштаб (П. Блау)	2	0,5
5	Ірвінг Гофман: порядок взаємодії	2	0,5
6	Феноменологія та етнометодологія.	4	1
7	Конструктивізм і структуралізм П. Бурдьє.	2	1
8	Юрген Хабермас: завдання соціальної теорії. Теорія комунікативної дії.	2	1
9	Ентоні Гіденс: теорія структурації	4	1
10	Системна концепція суспільства Н.Лумана.	2	1
11	Постмодерністське теоретизування в соціології.	4	1
12	Глобалізація як соціологічна парадигма.	2	1
	Всього	32	10

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин (денна форма)	Кількість годин (заочна форма)
1	Читання, конспектування першоджерел. Рецензування першоджерел, проведення порівняльного аналізу, виявлення відмінностей, написання есе. Наприклад: Проаналізуйте стан сучасної теоретичної соціології, та аргументуйте які	22	75

	чинники вплинули на формування існуючих сучасних метапарадигм.		
2	Підготовка до усних доповідей (виступів) на семінарських заняттях	6	10
3	Підготовка до письмової контрольної роботи за розділом та до підсумкового контролю	8	15
	Разом	56	100

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачено навчальним планом.

7. Методи навчання

На заняттях розглядаються найбільш важливі аспекти тем, які входять до програми курсу із застосуванням мультимедійних засобів навчання та персональних комп'ютерів.

У разі застосування дистанційного або змішаного навчання, студентам надаються презентації матеріалу, що вивчається, відеообзори представляються на базі платформи Zoom та дублюються у Google Classroom.

На семінарських заняттях відбувається виконання практичних завдань, аналіз першоджерел, ігрове моделювання, які сприяють отриманню аналітичних навичок та розвитку творчого мислення.

Поглиблена самостійна робота включає вивчення додаткової літератури, підготовку практичних завдань з подальшим груповим обговоренням, на семінарах.

8. Методи контролю

Контроль знань з навчальної дисципліни визначає відповідність рівня отриманих студентами знань, вмінь та навичок вимогам нормативних документів з вищої освіти. Навчальним планом та програмою навчальної дисципліни передбачені різні види завдань та контрольна робота.

Поточний контроль – виконання тестових завдань; оцінювання якості виконаних завдань на семінарських заняттях та завдань для самостійної роботи, оцінювання ступеню активності студентів під час обговорення аналітичних практичних завдань.

Підсумковим контролем знань є залік (у формі виконання тестових завдань). Залік у вигляді тесту може проводитись як в аудиторії, так і дистанційно (за потреби). Тест може виконуватись письмово або онлайн (за допомогою Google Classroom або Moodle). Використання Google Classroom або Moodle можливо і під час аудиторного виконання залікового тесту.

9. Схема нарахування балів

Денне відділення

Поточний контроль, самостійна робота.										Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Залік	Сума
Розділ 1						Розділ 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T1	T2	T3	T4 – T6				
4	3	3	3	3	3	3	3	3	12	20	60	40	100

Допуск до заліку – 20 балів за семестр.

Заочне відділення

Поточний контроль, самостійна робота.							Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Залік	Сума
Розділ 1				Розділ 2						
T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3				
5	5	5	5	5	5	5	25	60	40	100

Допуск до заліку – 20 балів за семестр.

Критерії оцінювання поточного контролю:

3-4 -5бали (відповідно максимально можливій кількості балів)	Відповідь студента характеризується повним, глибоким та змістовним знанням матеріалу з теми; виконання всіх завдань, які виносяться на семінар у повному обсязі з відповідними коментарями, логічним поясненнями; відповідь має елементи творчого, креативного підходу; студент приймає активну участь в обговоренні протягом всього заняття.
1-2 бали	Відповідь студента характеризуються знанням матеріалу з теми; виконання всіх завдань, які виносяться на семінар у повному обсязі з відповідними коментарями, але можливі деякі неточності або/і відсутність креативного підходу до виконання завдань, або/ і студент майже не бере участь в обговоренні матеріалу, що вивчається.

0 балів	Студент на занятті показує дуже слабкий рівень знання теоретичного матеріалу; не приймає участі в обговоренні; допускає змістовні помилки у відповідях на конкретні питання викладача.
---------	--

Критерії оцінювання контрольної роботи:

Високий рівень Відповідь повна, змістовна, з однією або двома незначними помилками	Зараховано	22-25 балів
Середній рівень Відповідь повна, кількість незначних помилок 3-4 або одна суттєва помилка.		18-21 бали
Низький рівень Відповідь не досить повна, з декількома суттєвими помилками		14 -17 балів
Незадовільний рівень Відповідь не повна, містить багато суттєвих змістовних та фактажних помилок	Не зараховано	13 та менше балів
Незадовільний рівень Відповідь відсутня та (або) не відповідає суті запитання.		0 балів

Критерії оцінювання залікового/ екзаменаційного тесту:

Високий рівень 34 - 40 балів	Виконане студентом залікове завдання характеризується вчасним виконанням, кількість правильних відповідей від 34 до 40.
Середній рівень 27 - 33 бали	Виконане студентом залікове завдання характеризується своєчасним виконанням, кількість правильних відповідей від 27 до 33. Або, якщо часові рамки виконання тесту були порушені, то від кількості набраних балів знімається 7 балів.

Низький рівень 19 - 26 бали	Виконане студентом залікове завдання характеризується своєчасним виконанням, кількість правильних відповідей від 19 до 26.
Незадовільний рівень 0-18 балів	Виконане студентом залікове завдання має кількість правильних відповідей від 0 до 18. Або відовіди на тест відсутні.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70 – 89	добре	
50 – 69	задовільно	
1– 49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендована література

Основна література

1. Бауман З. Плинні часи. Життя в добу непевности. К.: Критика, 2013. 176 с
2. Європейська теоретична соціологія ХХ-ХХІ століття : навч. посіб. / М. Д. Култаєва, О. І. Навроцький, І. І. Шеремет ; Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. - 2-ге вид., випр. та допов. - Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. - 371 с.
3. Квіт С. Масові комунікації : підручник / Сергій Квіт. – К : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2018. – 352 с. (Могилянський підручник)
4. Лалл Дж. Мас-Медіа, комунікація, культура : глобальний підхід / Джеймс Лалл ; за ред. О. Гриценка, Н. Гончаренко ; пер. з англ. О. Гриценка, С. Гарастович, Т. Гарастович [та ін.]. – К.: К.І.С., 2002. – 264 с.
5. Сучасні соціологічні теорії : навч.-метод. розроб. курсів бакалавр. і магістер. рівнів / Нац. ун-т "Києво-Могилян. акад.", Ф-т соц. наук і соц. технологій, Каф. соціології ; авт.- уклад. Анна Дмитрівна Осипчук. - Київ : Сталь, 2015. - 71 с.
6. Соболевська М. О. Порядок дискурсу порядку: неофункціоналізм та постструктуралізм у сучасній соціологічній теорії: монографія / Марина Соболевська. - Київ : Логос, 2014. - 246 с. 5

7. Гавриленко І.М. Сучасна зарубіжна соціологія: навч. посіб. – К. : Вид-во Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2011.
8. Глобалізація в соціологічному вимірі / НАН України, Ін-т соціології; К., 2011.
9. Еліас Н. Процес цивілізації. Соціогенетичні і психогенетичні дослідження. – Київ: «Перун», 2003.
10. Штомпка Пйотр. Соціологія. Аналіз суспільства. Видавець Колір ПРО, 2020. 800 с.
11. Штомпка Пйотр. Соціальний капітал. Теорія міжособистісного простору. Видавництво Дух і Літера, 2022. 400 с.

Додаткова література

1. Соціологіка мислення Толкотта Парсонса: монографія / Ніколаєнко В.Л., Ніколаєнко Л.Г., Яковенко Ю.І. ; за ред. Н.І. Соболевої. – К.: ПП «ПФ «Фоліант», 2021. – 308 с.
2. Alexander J. The Meanings of Social Life: A Cultural Sociology / J. Alexander. – Oxford : Oxford University Press, 2003.
3. Alexander J.C. Theoretical Logic in Sociology. Vol. 1. Positivism, Presuppositions, and Current Controversies. London and Henley: Routledge & Kegan Paul. 1982. Ch. 1.
4. Archer M. The Reflexive Imperative in Late Modernity / M. Archer. – Cambridge : Cambridge University Press, 2012.
5. Bourdieu P. Homo Academicus. P.: Les Editions de Minuit, 1984. 302 p.
6. Bourdieu P. Questions de sociologie. Editions augment d'un index. P.: Les Editions de Minuit, 1984. 277 p.
7. Bourdieu P. Le Sense Pratique. Les Editions de Minuit, 1980.
8. Coleman R. A Sensory Sociology of the Future: Affect, Hope and Inventive Methodologies / R. Coleman // Sociological Review. – 2017. – Vol. 65 (3). – P. 525-543.
9. Collins R. Sociology: Proscience or Antiscience? // American Sociological Review, 1989, vol. 54 (February). Pp. 124-139.
10. Collins, Randall. Theoretical Sociology. San Diego etc.: Harcourt Brace Jovanovich, Publishers. 1988. x, 565 P.
11. Coser, L. Conflict //The Blackwell dictionary of twentieth-century social thought /Eds. W.Outhwaite, T.Bottomore. Oxford: Basil Blackwell, 1993. pp. 103-105.
12. H. Garfinkel, H. Sacks. On Formal Structures of Practical Actions. - In: Theoretical Sociology: Perspectives and Developments/ J.C. McKinney a. E.A. Tiryakian eds.- N.Y.: Appleton Century Crofts. - pp.337-366.

13. Garfinkel, Harold. *Studies in Ethnomethodology*. - Englewood Cliffs: Prentice-Hall, 1967.
14. Garfinkel, Harold. *Studies in Ethnomethodology*. (1967, Prentice Hall). Cambridge: Polity Press, 1990. 288 p.
15. Giddens A. *Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press, 1991. VII, 256 p.
16. Giddens A. *New Rules of Sociological Method: A Positive Critique of Interpretative Sociologies*. London etc.: Hutchinson, 1976 <Reprinted 1986>. 192 P. [Second edition. Cambridge: Polity Press, 1993. VIII, 186 p.]
17. Giddens A. *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press, 1990. xi, 186 p.
18. Giddens A. *The Constitution of Society. Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge: Polity Press, 1991. 394 p.
19. Giddens Anthony. *Social Theory and Modern Sociology*. Cambridge: Polity, 1987. 309 p.
20. Giddens A. *The Nation-State and Violence. Volume Two of A Contemporary Critique of Historical Materialism*. Cambridge: Polity Press, 1985. 399 P.
21. Giddens A. (ed.) *Positivism in Sociology*. London: Heinemann, 1974.
22. Giddens, Anthony. *The Third Way. The Renewal of Social Democracy*.: Polity Press, 1998.
23. Goffman, Erving. *Stigma. Notes on the Management of Spoiled Identity*. Halfpenny P. *Positivism and Sociology: Explaining Social Life*. London etc Routledge and Kegan Paul. 1982.
24. Goffman, Erving. *Relations in Public. Microstudies of the Public Order*. Harmondsworth: Penguin Books, 1972. 460 p.
25. Goffman, Erving. *Interaction Ritual. Essays on Face-to-Face Behaviour*. Harmondsworth: Penguin Books, 1972. <First Published 1967
26. Habermas, Jürgen. *Faktizität und Geltung*. - Frankfurt, Suhrkamp, 1992.
27. Habermas, Jürgen. *Strukturwandel der Öffentlichkeit*. - 2 ed. Frankfurt, Suhrkamp, 1989.
28. Habermas, Jürgen. *Erkenntnis und Interesse*.- Frankfurt, Suhrkamp, 1968.
29. Habermas, Jürgen. *Legitimationsprobleme im Spätkapitalismus*. - Frankfurt, Suhrkamp, 1973.
30. Habermas, Jürgen. *Theorie des kommunikativen Handelns*. 2 Bde. - Frankfurt, Suhrkamp, 1981.
31. Jameson Fredric. *Postmodernism, or, The Cultural Logic of Late Capitalism*. London: Verso, 1991. xxii, 438 p.
32. Luhmann N. *Trust and Power*. Chichester: Wiley, 1979.

33. Luhmann N. The Differentiation of Society. New York: Columbia University Press, 1982.
34. Luhmann N. Soziologische Aufklärung 2. Aufsätze zur Theorie der Gesellschaft. Opladen, 1975. 221 S.
35. Luhmann N. Soziale Systeme. Grundriß einer allgemeinen Theorie. Frankfurt a.M.: Suhrkamp, 1984. 675 S.
36. Robertson, R. Globalization. Social Theory and Global Culture. London: Sage, 1992.
37. Schutz A. The Phenomenology of the Social World. London: Heinemann, 1972.
38. Social Theory Today/ Ed. by A.Giddens & J.H.Turner. Stanford, Cal., 1988.
39. Stinchcombe A. L. Constructing Social Theories. Chicago and London: The University of Chicago Press, 1987.
40. Winch, Peter. The idea of a social science and its relation to philosophy - 2nd ed. London: Routledge, 1988.

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни «Сучасні соціологічні теорії»

(назва дисципліни)

Дію робочої програми продовжено: на 2022/2023 н. р.

Заступник декана соціологічного факультету з навчальної роботи

_____ В'ячеслав НІКУЛІН
(підпис) (прізвище, ініціали)

«___» _____ 2022 р.

Голова науково-методичної комісії соціологічного факультету

_____ Юлія СОРОКА
(підпис) (прізвище, ініціали)

«___» _____ 2022 р.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СУЧАСНІ СОЦІОЛОГІЧНІ ТЕОРІЇ»

ТЕМА 1. Загальна характеристика сучасного стану соціологічного знання та пізнання.

Питання

1. Поняття «парадигма». Мультипарадигмальність соціології: причини і наслідки.
2. Поняття теорії та її основні складові.
3. Зв'язок теорії та емпіричних досліджень
4. Критерії класифікації соціологічних теорій.
5. Складові елементи теорій. Дедуктивні та індуктивні теорії в соціології.
6. Фактори оновлення соціологічного знання.

Завдання (приклад)

1. Які тенденції визначають сучасний стан соціологічної науки?
2. Які фактори вплинули на ситуацію в сучасній соціології?
3. Які найвпливовіші соціологічні парадигми ХХ століття?
4. Які тенденції сприяють/ не сприяють методологічному синтезу в сучасній соціології?

Рекомендована література:

1. Дж. Рітцер "Сучасні соціологічні теорії. <http://socio.125mb.com/sovremennyye-sotsiologicheskie-teorii-izd-spb.html>
2. Європейська теоретична соціологія ХХ-ХХІ століття : навч. посіб. / М. Д. Култаєва, О. І. Навроцький, І. І. Шеремет ; Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. - 2-ге вид., випр. та допов. - Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. - 371 с
3. Маффесолі М. Парадигматичне повернення.// <https://ukr-socium.org.ua/uk/archive/no-1-76/paradyhmatychno-povernennia/>
4. Осипчук А. Д. До питання теоретичного синтезу в сучасній соціології / Осипчук А. Д. // Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право : збірник наукових праць. – 2014. – № 3/4 (23/24). – С. 79–85.

ТЕМА 2. Структурно-функціоналістська парадигма.

Питання

1. Т. Парсонс: синтез матеріалістичних та ідеалістичних посилок, системний функціоналізм, логічний функціоналізм (структура соціальної дії).
2. Т. Парсонс: ситуація дії (засоби та умови). Мотиви, цілі, функції, норма, точка зору актора. Вирішення проблеми порядку. Типи функціональних пояснень.
3. Наведіть конкретні приклади усіх типів соціальних взаємодій, використовуючи як критерій типові змінні Парсонса.

4. Р. Мертон: критика положення про функціональну єдність суспільства, універсальний функціоналізм і необхідність.
5. Р. Мертон: пояснення соціальної діяльності. Латентні функції. Підтримка стабільності соціальної системи. Основні соціальні потреби або функціональні передумови.

Завдання (приклад)

1. Проаналізуйте демократичну та тоталітарну соціальні системи, використовуючи AGIL схему Т.Парсонса.
Продемонструйте наявність «соціологічної амбівалентності» при розгляді ролі матері, професійної ролі.
2. Використовуючи теорію Мертона про явні та латентні функції знайдіть раціональність в церемонії викликання дощу, весільної церемонії, хрещення дитини не віруючими батьками, прикрашання ялинки на Новий рік.
3. Опишіть нормативний, імовірнісний і ідеальний аспект обраного Вами соціального статусу використовуючи ідеї Р. Мертона. Набір статусів : студент, багатодітний батько, повія, народний депутат, коханець, друг.
4. Наведіть приклади двох типів змін у рамках динаміки Мертона.

Рекомендована література:

1. Дж. Рітцер "Сучасні соціологічні теорії. <http://socio.125mb.com/sovremennyye-sotsiologicheskie-teorii-izd-spb.html>
2. Європейська теоретична соціологія ХХ-ХХІ століття : навч. посіб. / М. Д. Култаєва, О. І. Навроцький, І. І. Шеремет ; Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. - 2-ге вид., випр. та допов. - Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. - 371 с.
3. Кондов К. В. Концепція соціального контролю в теорії соціальних систем Толкотта Парсонса.// <https://ukr-socium.org.ua/uk/archive/no-3-62-2017/koncepcija-socialnogo-kontrolju-v-teorii-socialnih-sistem-tolkotta-parsonsa/>
4. Merton Robert K. Insiders and Outsiders: A Chapter In The Sociology Of Knowledge // W.Sollors (Ed.). Theories Of Ethnicity. A Classical Reader. New York: New York University Press, 1996. – P.327-337.
5. Соціологіка мислення Толкотта Парсонса: монографія / Ніколаєнко В.Л., Ніколаєнко Л.Г., Яковенко Ю.І. ; за ред. Н.І. Соболевої. – К.: ПП «ПФ «Фоліант», 2021. – 308 с.

ТЕМА 3. Пост-парсоніанське теоретизування в соціології.

Питання

6. Розвиток теорії конфлікту.
7. Діалектична концепція конфлікту Р.Дарендорфа.
8. Структурно-функціональна теорія конфлікту Л.Козера.
9. Теоретична модель конфлікту К.Боулдінга.

Завдання (приклад)

1. Чим відрізняються реалістичні та нереалістичні конфлікти? Чи може перший стати другим? Наведіть приклади.
2. Надайте визначення таким поняттям, як влада та авторитет за Р. Дарендорфом. Пояснить, чому ті, хто мають владу та їх підлеглі мають протилежні інтереси?
3. Порівняйте уявлення Маркса та Дарендорфа на соціальні конфлікти. Знайдіть розбіжності та подібності.
4. За допомогою прикладу продемонструвати позитивні функції конфлікту.

Рекомендована література:

5. Дж. Рітцер "Сучасні соціологічні теорії. <http://socio.125mb.com/sovremennyye-sotsiologicheskie-teorii-izd-spb.html>
6. Європейська теоретична соціологія ХХ-ХХІ століття : навч. посіб. / М. Д. Култаєва, О. І. Навроцький, І. І. Шеремет ; Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. - 2-ге вид., випр. та допов. - Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. - 371 с.
7. Коллінз Р. Теорія конфлікту в сучасній макроісторичній соціології/ Р.Коллінз // Філософськ і соціол. думка. – 1993.

ТЕМА 4. Обмін як основа соціальності : мікро- (Дж Хоманс) і макромасштаб (П. Блау)

Питання

1. Теорії соціального обміну: Джордж Хоманс.
2. «Інтеграційна теорія обміну» Пітера Блау.

Завдання

1. Візьміть на вибір будь яку ситуацію взаємодії і розглянете її за допомогою принципів утилітаризму, а потім за допомогою вже модифікованих теорією обміну принципів. Приклади ситуацій: підлітки збираються на дачі батьків одного з них, чоловік купує прикрасу для коханки, школяр сладає ЗНО, мати записує дочку в секцію боксу.
2. Наведіть приклад що демонструє, що розподіл дефіцитніших і цінніших ресурсів регулюється певними нормами і цінностями, а надмірні і не цінні — не мають таких норм.
3. За допомогою постулатів Хоманса поясніть такі соціальні явища, як використання влади та авторитету, співпрацю, конформізм, змагання, статус, виникнення стратифікації..
4. Проаналізувати обмінні процеси на прикладі функціонування інституту родини та інституту освіти (за П.Блау).

Рекомендована література:

3. Дж. Рітцер "Сучасні соціологічні теорії. <http://socio.125mb.com/sovremennyye-sotsiologicheskie-teorii-izd-spb.html>
4. Європейська теоретична соціологія ХХ-ХХІ століття : навч. посіб. / М. Д. Култаєва, О. І. Навроцький, І. І. Шеремет ; Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. - 2-ге вид., випр. та допов. - Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. - 371 с.
5. Гавриленко І.М. Сучасна зарубіжна соціологія: навч. посіб. – К. : Вид-во Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2011.

ТЕМА 5. Ірвінг Гофман: порядок взаємодії.

Питання

1. Мікроаналіз акту взаємодії. "Зіткнення" і його характеристики. "Правила" і "ритуал" підтримки контакту. Визначення ситуації. Роль і особа. "Лінія поведінки" і "особа". Сфокусована і несфокусована взаємодія. "Публічна неухвага". "Розмова" як спільна залученість в єдину схему інтерпретацій. Драматургічний підхід. Вистава себе іншим в повсякденному житті.
2. "Вистава" та її правила. "Командна вистава". Принципи суб'єктивної організації досвіду в соціальних ситуаціях. "Схеми" і "фабрикації". Дослідження інститутів і ритуалів. Поняття "тотального інституту". Поняття соціальної стигми. Концепція ритуалізованої взаємодії. Взаємодії, що фокусують і не фокусують.
3. Поняття «ввічливої неухваги» і його теоретичне значення. Просторова організація взаємодії. Епізоди взаємодії. Тактики і стратегії взаємодії.
4. Концепція «стигматизації».

Рекомендована література:

1. Дж. Рітцер "Сучасні соціологічні теорії. <http://socio.125mb.com/sovremennyye-sotsiologicheskie-teorii-izd-spb.html>
2. Європейська теоретична соціологія ХХ-ХХІ століття : навч. посіб. / М. Д. Култаєва, О. І. Навроцький, І. І. Шеремет ; Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. - 2-ге вид., випр. та допов. - Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. - 371 с.
3. Гавриленко І.М. Сучасна зарубіжна соціологія: навч. посіб. – К. : Вид-во Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2011.
4. Goffman, Erving. Stigma. Notes on the Management of Spoiled Identity. Halfpenny P. Positivism and Sociology: Explaining Social Life. London etc Routledge and Kegan Paul. 1982.
5. Goffman, Erving. Relations in Public. Microstudies of the Public Order. Harmondsworth: Penguin Books, 1972. 460 p.
6. Goffman, Erving. Interaction Ritual. Essays on Face-to-Face Behaviour. Harmondsworth: Penguin Books, 1972. <First Published 1967

ТЕМА 6. Феноменологія та етнометодологія.

Питання

1. А. Шюц: «життєвий світ», «повсякденність» та «комунікація». Концепція «розуміючої» соціології.
2. П. Бергер та Т. Лукман: конструювання соціальної реальності. Моделі суспільних процесів:
3. Г. Гарфінкель: етнометодологія як модель опису та пояснення суспільних процесів та явищ.

Завдання (приклад)

1. Проаналізувати трансформацію повсякденності під час пандемії "covid19", використовуючі концепції феноменологічної соціології.
2. Основні напрямки дослідження в етнометодології та її місце в системі соціологічного знання.

Рекомендована література:

1. Дж. Рітцер "Сучасні соціологічні теорії. <http://socio.125mb.com/sovremennyye-sotsiologicheskie-teorii-izd-spb.html>
2. Європейська теоретична соціологія ХХ-ХХІ століття : навч. посіб. / М. Д. Култаєва, О. І. Навроцький, І. І. Шеремет ; Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. - 2-ге вид., випр. та допов. - Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. - 371 с.
3. Гавриленко І.М. Сучасна зарубіжна соціологія: навч. посіб. – К. : Вид-во Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2011.
4. H. Garfinkel, H. Sacks. On Formal Structures of Practical Actions. - In: Theoretical Sociology: Perspectives and Developments/ J.C. McKinney a. E.A. Tiryakian eds. - N.Y.: Appleton Century Crofts. - pp.337-366.
5. Garfinkel, Harold. Studies in Ethnomethodology. - Englwood Cliffs: Prentice-Hall, 1967.
6. Garfinkel, Harold. Studies in Ethnomethodology. (1967, Prentice Hall). Cambridge: Polity Press, 1990. 288 p.
7. Schutz A. The Phenomenology of the Social World. London: Heinemann, 1972.

ТЕМА 7. Конструктивізм і структуралізм П. Бурдьє.

Питання

1. Контекст і імпровізація в соціальних ситуаціях. Інтерпретації включені в контекст класових інтересів. Від конфлікту інтересів до класового конфлікту. Критика утилітаризму. Сенс об'єктивувань і практичний сенс.
2. Соціальна практика як "зацікавлена дія". Habitus.

3. Типи капіталу. Розподіл "капіталів" і соціальна структура. Маніпуляція символами і встановлення "правил" як легітимація розподілу форм капіталу. Поняття «поля» і його значення в теоретизуванні Бурдьє. «Культурний структуралізм».
4. Структуралістський конструктивізм П.Бурдьє. Теорія соціального простору і поняття «культурного капіталу».

Завдання (приклад)

1. Опишіть, в логіці П.Бурдьє будь-який підпростір соціального простору сучасного українського суспільства.
2. Опишіть механізми реконверсії економічного капіталу актора в культурний капітал.

Рекомендована література:

1. Дж. Рітцер "Сучасні соціологічні теорії. <http://socio.125mb.com/sovremennyye-sotsiologicheskie-teorii-izd-spb.html>
2. Європейська теоретична соціологія ХХ-ХХІ століття : навч. посіб. / М. Д. Култаєва, О. І. Навроцький, І. І. Шеремет ; Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. - 2-ге вид., випр. та допов. - Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. - 371 с.
3. Гавриленко І.М. Сучасна зарубіжна соціологія: навч. посіб. – К. : Вид-во Акад. праці і соц. відносин Федер. проф. спілок України, 2011.
4. Bourdieu P. Homo Academicus. P.: Les Editions de Minuit, 1984. 302 p.
5. Bourdieu P. Questions de sociologie. Editions augment d'un index. P.: Les Editions de Minuit, 1984. 277 p.
6. Bourdieu P. Le Sense Pratique. Les Editions de Minuit, 1980.

ТЕМА 8. Юрген Хабермас: завдання соціальної теорії. Теорія комунікативної дії.

Питання

1. Знання і влада, теорія комунікативної дії. Ідеальний тип непорушеної комунікації і його ознаки. "Комунікативна компетентність" тих, що діють. "Домагання на обґрунтованість".
2. Комунікація і раціональність. Типи дії. Структура життєвого світу. Комунікативна дія і визначення ситуації.
3. Диференціація "життєвого світу" і "системних процесів". Гроші і влада як засоби інтеграції сучасних суспільств.
4. Теоретико-соціологічне значення пізніх робіт Хабермаса по філософії моралі і політики.

Рекомендована література:

1. Дж. Рітцер "Сучасні соціологічні теорії. <http://socio.125mb.com/sovremennyie-sotsiologicheskie-teorii-izd-spb.html>
2. Європейська теоретична соціологія ХХ-ХХІ століття : навч. посіб. / М. Д. Култаєва, О. І. Навроцький, І. І. Шеремет ; Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. - 2-ге вид., випр. та допов. - Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. - 371 с.
3. Habermas, Jürgen. Faktizität und Geltung. - Frankfurt, Suhrkamp, 1992.
4. Habermas, Jürgen. Strukturwandel der Öffentlichkeit. - 2 ed. Frankfurt, Suhrkamp, 1989.
5. Habermas, Jürgen. Erkenntnis und Interesse.- Frankfurt, Suhrkamp, 1968.
6. Habermas, Jürgen. Legitimationsprobleme im Spätkapitalismus. - Frankfurt, Suhrkamp, 1973.
7. Habermas, Jürgen. Theorie des kommunikativen Handelns. 2 Bde. - Frankfurt, Suhrkamp, 1981.

ТЕМА 9. Ентоні Гіденс: теорія структурації.

Питання

1. Реальні процеси взаємодії між індивідами в ході виробництва ними і відтворення соціальних структур.
2. Теорія структурації і її основні поняття: дуальність, «правила і ресурси», «діяльність». Основні характеристики "правил", використовуваних для підтримки соціальних стосунків. Ресурси як джерело влади. Індивідуальна дія, взаємодія і соціальна структура.
3. Класифікація правил і ресурсів відповідно до трьох основних понять - легітимація, панування і позначення «діючий» і його «знання». "Дискурсивна свідомість" і "практична свідомість". «Онтологічна система безпеки», «захисний кокон». «Ризик і довіра».
4. Відтворення структури у просторі та часі. Соціальні інститути і їх характеристики.

Завдання (приклад)

1. Проаналізувати сучасне українське суспільство, використовуючи компонентний аналіз соціальної системи Е.Гіденса (згідно з теорією Е.Гіденса компоненти соціальної системи = 3 виміри дуальності структури: сигніфікація, панування, легітимація).

Рекомендована література:

1. Дж. Рітцер "Сучасні соціологічні теорії. <http://socio.125mb.com/sovremennyie-sotsiologicheskie-teorii-izd-spb.html>
2. Європейська теоретична соціологія ХХ-ХХІ століття : навч. посіб. / М. Д. Култаєва, О. І. Навроцький, І. І. Шеремет ; Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. - 2-ге вид., випр. та допов. - Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. - 371 с.
3. Giddens A. Modernity and Self-Identity. Self and Society in the Late Modern Age. Cambridge: Polity Press, 1991. VII, 256 p.
4. Giddens A. New Rules of Sociological Method: A Positive Critique of Interpretative Sociologies. London etc.: Hutchinson, 1976 <Reprinted 1986>. 192 P. [Second edition. Cambridge: Polity Press, 1993. Viii, 186 p.]
5. Giddens A. The Consequences of Modernity. Cambridge: Polity Press, 1990. xi, 186 p.
6. Giddens A. The Constitution of Society. Outline of the Theory of Structuration. Cambridge: Polity Press, 1991. 394 p.
7. Giddens Anthony. Social Theory and Modern Sociology. Cambridge: Polity, 1987. 309 p.
8. Giddens A. The Nation-State and Violence. Volume Two of A Contemporary Critique of Historical Materialism. Cambridge: Polity Press, 1985. 399 P.

ТЕМА 10. Системна концепція суспільства Н. Лумана.

Питання

1. Поняття комплексності. Переосмислення цільової раціональності і поняття сенсу з точки зору "редукції комплексності". Механізми рефлексій, симбіотичні механізми.
2. Влада і довіра.
3. Самореференція системи. Філософія аутопойесиса і соціологія аутопойетичних систем.
4. Диференціація систем. Типи соціальних систем. Теорія комунікації. Теорія соціо-культурної еволюції.

Рекомендована література:

1. Дж. Рітцер "Сучасні соціологічні теорії. <http://socio.125mb.com/sovremennyie-sotsiologicheskie-teorii-izd-spb.html>
2. Європейська теоретична соціологія ХХ-ХХІ століття : навч. посіб. / М. Д. Култаєва, О. І. Навроцький, І. І. Шеремет ; Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. - 2-ге вид., випр. та допов. - Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. - 371 с.
3. Luhmann N. Trust and Power. Chichester: Wiley, 1979.
4. Luhmann N. The Differentiation of Society. New York: Columbia University Press, 1982.
5. Luhmann N. Soziologische Aufklärung 2. Aufsätze zur Theorie der Gesellschaft. Opladen, 1975. 221 S.

6. Luhmann N. Soziale Systeme. Grundriß einer allgemeinen Theorie. Frankfurt a.M.: Suhrkamp, 1984. 675 S.

ТЕМА 11. Постмодерністське теоретизування в соціології.

Питання

1. Нова історіографія М.Фуко: знання і дискурс, археологічний метод. VS сучасного прирівнювання розуму до свободи; сучасні форми раціоналізму. Правила, що визначають формування дискурсивної раціональності. Людина як "дискурсивний конструкт". Генеалогія - поворот до стосунків влади; історія форм влади; "воля до знання" і влада як результат цієї волі.
2. Ф.Ліотар: образи і фігури як мотиви бажань і інтересів, а не раціональні конструкти. «Економіка лібідо». Політика і теорія мови, мовні ігри, боротьба між різними мовними іграми. Сучасне знання: 3 умови сучасного знання; неминуче зростання легітимації, делегітимації і виключення; прагнення до гомогенних епістемологічних і моральних розпоряджень.
3. Ж. Бодрійяр: «пост-марксизм» і «символічний обмін»; нова "система речей"; симулякри, імплюзія, гіперреальність.

Рекомендована література:

1. Дж. Рітцер "Сучасні соціологічні теорії. <http://socio.125mb.com/sovremennyye-sotsiologicheskie-teorii-izd-spb.html>
2. Європейська теоретична соціологія ХХ-ХХІ століття : навч. посіб. / М. Д. Култаєва, О. І. Навроцький, І. І. Шеремет ; Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. - 2-ге вид., випр. та допов. - Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. - 371 с.

ТЕМА 12. Глобалізація як соціологічна парадигма.

Питання

1. Головні парадигми глобалізації: глобально-локальне і "глокалізм", культурна гібридизація, проблема національних держав, примордіальність як соціальне явище, цивільне суспільство, нові типи раціоналізації.
2. Типи глобалізаційних теорій. глобалізація як лінійний процес модернізації, "системна" модель І.Уоллестайна, модель світової культури (М.Арчер, М.Феверстоун, Р.Робертсон), теорія глобального співтовариства (Е.Гідденс), модель глобальної системи, теорія "суспільств, заснованих на знанні" (Н.Стер), теорія суспільства соціальних мереж (М. Кастельс).
3. Модель «макдональдизації» Дж.Рітцера. «Раціоналізація» і «дегуманізація» (К.Маннгейм). Глобалізаційна концепція вжитку.

Рекомендована література:

1. Дж. Рітцер "Сучасні соціологічні теорії. <http://socio.125mb.com/sovremennyye-sotsiologicheskie-teorii-izd-spb.html>
2. Європейська теоретична соціологія ХХ-ХХІ століття : навч. посіб. / М. Д. Култаєва, О. І. Навроцький, І. І. Шеремет ; Харків. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. - 2-ге вид., випр. та допов. - Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. - 371 с.
3. Бауман З. Плинні часи. Життя в добу непевности. К.: Критика, 2013. 176 с
4. Глобалізація в соціологічному вимірі / НАН України, Ін-т соціології; К., 2011.
5. Штомпка Пйотр. Соціологія. Аналіз суспільства. Видавець Колір ПРО, 2020. 800 с.

3. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Підготовка до семінарів з кожної з тем робочої програми
2. Підготовка завдань

Завдання 1

1. Навести приклад кожного типу суджень за класифікацією І.Канта.
2. Проаналізувати передумови формування методологічної кризи у теоретичній соціології 20-21 сторіччя.

Завдання 2

1. Наведіть приклади основних варіантів акумуляції дисфункцій. Чи здатні вони привести до структурних змін усього суспільства, викликати погоджену соціальну зміну?
2. Що стоїть за висловленою фразою Бодрийяра про «кінець соціального»? Які аргументи наводить соціолог для обґрунтування такої радикальної тези? Чи може, на вашу думку, суспільство бути «несоціальним»?

Завдання 3

1. За допомогою постулатів Хоманса поясніть такі соціальні явища, як використання влади та авторитету, співпрацю, конформізм, змагання, статус, виникнення стратифікації..
2. Поняття «парадигма». Мультипарадигмальність соціології: причини і наслідки.

Завдання 4

1. Чи всі елементи культури можна вважати суспільно корисними?». До чого може привести таке ствердження?
2. Порівняйте економічний обмін (згоду) та соціальну взаємодію. Чи є між ними подібності та чим вони різняться? Відповідь оформити в вигляді порівняльної таблиці.

Завдання 5

1. Фактори трансформації інтимності у сучасному постмодерністському суспільстві (згідно з теорією Е.Гідденса).
2. 11 вересня 2001 року Америка постраждала від безпрецедентних терористичних атак. Проте сприйняті вони були далеко не однозначно: в одних регіонах світу люди виражали біль і скорботу, а в інших — відверто раділи тому, що сталося. Як Ви це поясните з позицій феноменологічної соціології? Чи можна тероризм перемогти тільки силовими і економічними акціями? Що по Вашому треба зробити, щоб у світі поступово формувалися толерантніші стосунки між численними «Ми» і «Вони»?

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ, ЩО ПЕРЕДБАЧЕНА НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ

Студенти виконують тестові завдання.

Приклад:

Тема №1. Теорії відрізняються за логікою побудови. Про яку форму теорії йде мова коли аналіз відбувається від загального, тобто суспільства, до окремого, тобто окремої особистості?

- Індуктивна форма
- Синтезуюча форма
- Дедуктивна форма
- Системна форма
- Відсутній вірний варіант

Тема №2. Теорія по Т. Парсонсу - це:

1. Безліч суджень про конкретну область соціального дослідження, які допускають емпіричну перевірку.
2. Система понятійних схем, які можуть бути порівнянні одна з одною і поширені на різноманітні ситуації.
3. Логічна дедуктивна система з явними, формально встановленими аксіоматичними посилками з подальшим виділенням з них логічних наслідків і перевіркою останніх відомими фактами.

Тема №7. «Габітус - це система міцних придбаних схильностей, в подальшому вони використовуються індивідами як вихідні установки, які породжують конкретні соціальні практики індивідів». Кому належить цей вислів?

1. Т.Парсонсу.
2. Ю.Хабермасу
3. П.Бурдьє
4. Е.Гідденсу

5. ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ (ІСПИТ/ ЗАЛІК У ВИГЛЯДІ ТЕСТУ)

Залік у вигляді тесту може проводитись як в аудиторії, так і дистанційно (за потреби). Тест може виконуватись письмово або онлайн (за допомогою Google Classroom або Moodle). Використання Google Classroom або Moodle можливо і під час аудиторного виконання залікового тесту.

1. Структурні елементи теорії.
2. Уявлення про соціальну дію в соціології Т. Парсонса.
3. Теорія структурації Е. Гідденса: поняття структури.
4. Особливості функціонального аналізу.
5. Г. Гарфінкель: етнометодологія як модель опису та пояснення суспільних процесів та явищ.
6. Типи і рівні соціологічного теоретизування.
7. П. Бергер та Т. Лукман: конструювання соціальної реальності.
8. Інтегральний синтез полярних позицій: проблема взаємозв'язку мікро- і макрорівнів.
9. Етнометодологія та символічний інтеракціонізм.
10. Проблема мікро- і макросинтезу в сучасній соціології.
11. Соціальний порядок: можливості та загрози (порівняльний аналіз на прикладі концепцій функціоналізму та символічного інтеракціонізму)
12. Системна теорія суспільства Н. Лумана.
13. Соціальний порядок: можливості та загрози (порівняльний аналіз на прикладі функціоналістських та конфліктних концепцій)
14. Соціальний порядок: можливості та загрози (порівняльний аналіз на прикладі концепцій функціоналізму та теорій обміну)
15. Соціологія символічних форм П. Бурдьє.
16. Соціологія як поліпарадигмальна наука. Парадигма соціальної поведінки.
17. Соціологія як поліпарадигмальна наука. Парадигма соціальних фактів.
18. Драматургічний підхід І. Гофмана.
19. Основні поняття та принципи феноменологічної соціології А. Шюца.
20. Основні напрями й особливості розвитку сучасної західної соціології.

21. Мультипарадигмалізм і проблема мікро- та макросинтезу в соціологічній теорії.
22. Поняття “парадигми” (Т.Кун). Соціологія як поліпарадигмальна наука.
23. Концепція соціального обміну Дж. Хоманса.
24. Теорія інтегративного обміну П. Блау.
25. Теорія комунікативної дії Ю. Хабермаса.
26. Причини ідеологічної та теоретико-змістовної критики функціоналізму в сучасній соціології.
27. Діалектична теорія конфлікту Р.Дарендорфа.
28. Конфліктологічний підхід Л. Козера.
29. Соціальний порядок: можливості та загрози (порівняльний аналіз на прикладі функціоналістських та феноменологічних концепцій)
30. Теорія соціальної системи Т. Парсонса, характеристика її основних проблем.
31. Р. Мертон про соціальну структуру та теорії середнього рівня.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінювання відповідей на теоретичні питання та виконання практичних завдань на семінарських заняттях, виконання практичних завдань в межах самостійної роботи студентів

Схема нарахування балів на денному відділенні

Поточний контроль, самостійна робота.										Іспит/ Залік	Сума		
Розділ 1						Розділ 2						Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T1	T2	T3	T4 – T6				
4	3	3	3	3	3	3	3	3	12	20	60	40	100

Схема нарахування балів на заочному відділенні

Поточний контроль, самостійна робота.										Іспит/ Залік	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання		
5	5	5	5	5	5	5	5	20	-	40	100

Критерії оцінювання поточного контролю

3-4 бали (відповідно максимально можливій кількості балів)	Відповідь студента характеризується повним, глибоким та змістовним знанням матеріалу з теми; виконання всіх завдань, які виносяться на семінар у повному обсязі з відповідними коментарями, логічним поясненнями; відповідь має елементи творчого, креативного підходу; студент приймає активну участь в обговоренні протягом всього заняття.
1-2 бали	Відповідь студента характеризуються знанням матеріалу з теми; виконання всіх завдань, які виносяться на семінар у повному обсязі з відповідними коментарями, але можливі деякі неточності або/і відсутність креативного підходу до

	виконання завдань, або/ і студент майже не бере участь в обговоренні матеріалу, що вивчається.
0 балів	Студент на занятті показує дуже слабкий рівень знання теоретичного матеріалу; не приймає участі в обговоренні; допускає змістовні помилки у відповідях на конкретні питання викладача.

Критерії оцінювання контрольної роботи:

Високий рівень Відповідь повна, змістовна, з однією або двома незначними помилками	Зараховано	5- 6 балів
Середній рівень Відповідь повна, кількість незначних помилок 3-4 або одна суттєва помилка.		4 бали
Низький рівень Відповідь не досить повна, з декількома суттєвими помилками		3 бали
Незадовільний рівень Відповідь не повна, містить багато суттєвих змістовних та фактажних помилок	Не зараховано	1 – 2 бали
Незадовільний рівень Відповідь відсутня та (або) не відповідає суті запитання.		0 балів

Критерії оцінювання залікового/ екзаменаційного тесту:

Високий рівень 34 - 40 балів	Виконане студентом залікове завдання характеризується вчасним виконанням, кількість правильних відповідей від 34 до 40.
Середній рівень 27 - 33 бали	Виконане студентом залікове завдання характеризується своєчасним виконанням, кількість правильних відповідей від 27 до 33. Або, якщо часові рамки виконання тесту були порушені, то від кількості набраних балів знімається 7 балів.

Низький рівень 19 - 26 бали	Виконане студентом залікове завдання характеризується своєчасним виконанням, кількість правильних відповідей від 19 до 26.
Незадовільний рівень 0-18 балів	Виконане студентом залікове завдання має кількість правильних відповідей від 0 до 18. Або відовіді на тест відсутні.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70 – 89	добре	
50 – 69	задовільно	
1– 49	незадовільно	не зараховано